

Iva Manojlović¹

Univerzitet u Beogradu, Fakultet političkih nauka

UDK
343.61-055.2(497.11)"2024"
364.62-055.2(497.11)"2024"
316.774(497.11)"2024"

MEDIJSKO UOKVIRIVANJE FEMICIDA U DOMAĆOJ ŠTAMPI TOKOM 2024. GODINE

APSTRAKT Rad ispituje način na koji su odabrani štampani mediji u Srbiji tokom 2024. godine izveštavali o slučajevima femicida, odnosno rodno zasnovanog ubistva žena. Primenom konkretno definisanih okvira identifikovanih u feminističkoj literaturi, rad za cilj ima da ustanovi kako izgleda i da li se izveštavanje četiri štampana medija – *Danas*, *Blic*, *Kurir* i *Večernje novosti* – razlikuje od okvira identifikovanih u odabranoj literaturi. Istraživanje je pokazalo da se način izveštavanja domaće štampe uglavnom uklapa u okvire koji su prepoznati i korišćeni – što ukazuje na globalni problem izveštavanja medija o ovoj temi – uz pojedine osobenosti uglavnom prepoznate u kontradiktornosti izveštavanja *Blic*-a.

Ključne reči: mediji, femicid, Srbija, nasilje prema ženama, senzacionalizam, tabloidi, teorija uokvirivanja, feministička teorija medija

UVOD

Nasilje prema ženama je „najrasprostranjenije, a ipak najmanje prepoznato kršenje ljudskih prava u svetu” (Heise et al. 2002, 5). Ciklus nasilja se za desetine hiljada žena godišnje završi poslednjim, brutalnim činom – njihovim ubistvom od strane partnera ili bliskih članova porodice (UN Women 2026). Mediji imaju važnu ulogu u izveštavanju o temi rodno zasnovanog nasilja i posebno femicida, jer na osnovu predstava koje nam plasiraju formiramo sliku o problemu nasilja prema ženama. Neodvojivi od konteksta, mediji opstaju i funkcionišu unutar određenog društvenog, kulturnog, političkog sistema, koji i dalje, u većoj ili manjoj meri, počiva na zaostavštini patrijarhata i dominaciji muške perspektive. U takvim odnosima nejednakosti mediji neretko pribegavaju određenom načinu izveštavanja,

1 E-mail: iva.manojlovic5@gmail.com

koji je najčešće usmeren ka muškarcima i stavlja ih u prvi plan – o ženama izveštavajući malo ili nimalo.

Nasilje prema ženama u fokusu je medija tek nekoliko decenija unazad. Sve do kasnih 70-ih godina dvadesetog veka ova tema gotovo da uopšte nije bila predmet medijskog interesovanja. Analiza Ketlin Tirni (Kathleen J. Tierney) iz 1982. godine, koja je obuhvatila tekstove *New York Times*-a objavljene između 1970. i 1978. godine, pokazala je da su se do 1976. godine tekstovi o nasilju prema ženama pojavili tek nekoliko puta, a u vremenskom periodu od 1970. do 1972. – nijedanput (Tierney 1982, 207–212). Ovakav odnos medija prema temi rodno zasnovanog nasilja ne bi trebalo da izaziva preveliko čuđenje, jer su žene, istorijski gledano, bile skrajnute iz medijskog sadržaja, a i onda kada su u njemu bile prisutne često se nije ulagalo previše truda da se predstavljaju mimo stereotipnih kalupa rodnih uloga koje su im nametnute. Uzevši u obzir da se medijska slika žene konstruiše na osnovu dominantnih standarda i poželjnih slika rodnih uloga, nastalih u konkretnom društvenom, istorijskom, institucionalnom i ideološkom okviru, „dekonstruisanje medijskog narativa o ženi stoga je uvek svojevrsna dijagnoza i kontekstualni prevod vremena u kojem živimo” (Višnjić 2012, 142).

NASILJE PREMA ŽENAMA I FEMICID U MEDIJIMA

Gotovo svaka treća žena na globalnom nivou barem jednom je doživela fizičko i/ili seksualno nasilje od strane muškarca (UN Women 2025), što u brojkama iznosi oko 736 miliona žena koje su žrtve rodno zasnovanog nasilja. Taj broj dodatno se uvećava ukoliko se u obzir uzmu drugi oblici nasilja, poput psihičkog, ekonomskog, itd.

Prema definiciji Ujedinjenih nacija, nasilje prema ženama je „svaki akt rodno zasnovanog nasilja, koji dovodi ili može dovesti do fizičke, seksualne, mentalne povrede ili patnje žene, uključujući pretnje takvim delima ... bilo da se dešavaju u javnom ili privatnom životu” (United Nations 1993). U užem smislu može se odrediti kao „nasilje koje se vrši prema ženama i devojčicama, zbog njihove pripadnosti ženskom polu, odnosno nasilje koje nesrazmerno pogađa žene, a koje je u tesnoj vezi sa očekivanjima koje patrijarhalno društvo stavlja pred muškarce i žene” (Čopić 2016, 30). Nasilje prema ženama duboko je ukorenjeno u patrijarhalnim obrascima i tradi-

cionalnim shvatanjima o položaju žene i muškarca. Patrijarhat nije rodno neutralan sistem i deluje tako što „u društvo sistemski uvodi hijerarhičnost i nejednakosti ... Sistemsko delovanje na liniji pol-rod odigrava se tako što patrijarhat favorizuje muškarce sa jedne strane, dok sa druge sistemski marginalizuje žene” (Miletić-Stepanović 2006, 16).

Femicid, rodno zasnovano ubistvo žene, je poseban oblik nasilja prema ženama i njegova najekstremnija manifestacija. Iako njegova jedinstvena definicija nije ustanovljena, u pitanju je ubistvo u kome je relevantan pol žrtve, tačnije ubistvo žene zato što je žena (Kelly 1988; Radford and Russell 1992; Jovanović i Simeunović-Patić 2011; Konstantinović Vilić 2013; Pavićević et al. 2016; Konstantinović Vilić i Beker 2018). Ovaj globalni problem u mnogim zemljama predstavlja glavni uzrok prerane smrti žena (The Femicide Census 2026), zbog kog na godišnjem nivou strada više desetina hiljada žena širom sveta. Samo tokom 2023. godine na globalnom nivou 51.000 žena ubio je intimni partner ili blizak član porodice (United Nations 2024).

Ubilačko nasilje prema ženi najčešće se ne javlja kao izolovan incident, već mu prethode nasilni akti od strane učinioca i često nastupa kao kulminacija hronično doživljenog nasilja. Stoga se femicid tumači kao „najtragičniji indikator dimenzija rodno zasnovanog nasilja i diskriminacije žena u jednom društvu i predstavlja osobito ozbiljan, samoreprodukujući društveni problem sa nesagledivim negativnim efektima” (Simeunović-Patić i Jovanović 2013, 14). Rod različito oblikuje značenje nasilnih radnji za žene i muškarce, što se uči u procesu socijalizacije, kroz usvajanje i ulaženje u unapred određene rodne uloge, ali to značenje uveliko varira u zavisnosti od situacije i kulturnog konteksta (Russo and Pirlott 2006, 179). Kako objašnjava Mršević,

„[ž]ensko trpljenje nasilja je duboko uvreženo u običajima formiranom, očekivanom ponašanju žena. Svako društvo i kultura raspolaže kulturno normativnim standardima šta znači biti muškarac ili žena u datoj kulturi i sa mehanizmima „učenja” i interiorizacije ovih standarda” (Mršević 2014, 51).

Nasilje prema ženama je široko rasprostranjen problem u Srbiji. Prema OEBS-ovoj anketi o nasilju nad ženama iz 2019. godine (OEBS 2019), 62% od 2.023 ispitanice navelo je da je doživelo neki oblik porodičnog nasilja, što se

poklapa sa nalazima nekih ranijih istraživanja, koja su pokazala da je svaka druga žena u Srbiji doživela neki oblik nasilja u porodici (Babović et al. 2010). Posebno zabrinjava činjenica da veliki procenat anketiranih ispitanica, čak 85% njih, izražava uverenje da je nasilje prema ženama uobičajeno u Srbiji, što je veće i od proseka Evropske unije, koji iznosi 78%.

Kada je reč o najekstremnijoj formi nasilja prema ženama – femicidu, statistika Autonomnog ženskog centra „Femicid memorijal” pokazuje da je od 2011. do 2024. godine ubijeno najmanje 408 žena i 15 devojčica. Gotovo 70% ubijenih žena stradalo je u partnerskom nasilju, a u više od polovini slučajeva žena je ubijena u domu u kom je živela sa učiniocem. Tokom 2024. godine je, prema pisanju medija, zabeleženo najmanje² 17 slučajeva femicida.

Srbija se već godinama suočava sa narastajućim problemom izveštavanja o rodno zasnovanom nasilju. Mnoga istraživanja sprovedena prethodnih godina pokazuju da je izveštavanje o nasilju prema ženama u Srbiji ogrezlo u senzacionalizmu i neprofesionalizmu, da što je ishod nasilja fatalniji po žrtvu, to više raste interesovanje medija za ovu temu, a što je zločin monstruozniji – to su novinari/ke nemilosrdniji/e u opisivanju detalja i kršenju novinarskih kodeksa (Mršević 2012; Višnjić 2012; Mršević 2013; Baraković 2016; Rakić 2018), čime se žrtva „medijski doubija” (Knežić i Glomazić 2015). Zbog toga je medijski pristup ovoj temi u Srbiji, kako su okarakterisali Jugović, Jugović i Bogetić (2016, 119), obojen „poznatim tri S”: seksom, skandalom i spektaklom.

Iako Kodeks novinara i novinarki Srbije od 2024. godine ima novo izdanje (Savet za štampu 2025), dopunjeno odredbama koje se tiču upotrebe rodno senzitivnog jezika, ovaj dokument – osim u odredbama koje se generalno odnose na žrtve nasilja, te propisuju npr. zaštitu privatnosti, poštovanja dostojanstva žrtve, uzdržavanje od objavljivanja fotografija i informacija kojim se narušava duh saosećanja i diskrecije, itd. – i dalje ne sadrži uputstva koja bi ukazivala na specifičnosti izveštavanja o temi nasilja prema ženama i femicidu. Prepoznavši alarmantnost situacije i propuste koji su prisutni u domaćim medijima, te svesne važnosti etičkog izveštavanja o ovoj temi, članice neformalne grupe Novinarke protiv nasilja napravile su vo-

2 Najmanje – jer se radi o broju slučajeva za koji su saznali mediji, dok organizacije za zaštitu prava žena i feminističke aktivistkinje strahuju da je taj broj sigurno veći.

dič za medijsko izveštavanje o rodno zasnovanom nasilju (Gligorijević et al. 2021). Uzevši u obzir odgovornost i novinara/ki i urednika/ca, te imajući u vidu dominantne obrasce medijskog izveštavanja o temi rodno zasnovanog nasilja u Srbiji, „Smernice za medijsko izveštavanje o nasilju prema ženama” pokrivaju veliki broj grešaka koje su приметne u izveštavanju domaćih medija. Stoga ovaj dokument za sada predstavlja jedini putokaz za medijske radnice i radnike u izveštavanju o ovoj posebno osetljivoj temi, koja iziskuje specifičan pristup, posebnu senzibilnost i razumevanje problematike.

U svetlu svega navedenog, neophodno je naglasiti da u Srbiji nije ustanovljeno Nadzorno telo za praćenje femicida, koje bi vodilo evidenciju o žrtvama rodno zasnovanog nasilja – iako je Autonomni ženski centar, kao jedna od vodećih organizacija u oblasti borbe za prava žena, još 2017. godine uputio predlog za njegovo formiranje. To dalje implicira da sve što znamo o ubijenim ženama, uključujući i informacije o samom činu ubistva, saznajemo putem medija. To sugeriše ne samo da bi trebalo da imaju posebnu odgovornost prilikom izveštavanja o ovoj temi, već i da uvek postoji opasnost da mediji nisu saznali za neki slučaj femicida, čime bi on ostao nezabeležen.

TEORIJSKI OKVIR

Teorija uokvirivanja (engl. *framing theory*) je multidisciplinarni, široko rasprostranjen teorijski koncept. Često se primenjuje u oblasti komunikologije i analize medija i može nam pomoći da razumemo način na koji mediji izveštavaju o događajima i njihovim akterima, utičući na to kako će biti doživljeni i shvaćeni od strane javnosti. Entman (Entman), jedan od vodećih autora iz oblasti teorije „frejminga”, smatra da uokviriti znači

„odabrati neke aspekte percipirane stvarnosti i učiniti ih istaknutijim u tekstu koji komunicira, na takav način da se promoviše definicija određenog problema, uzročno-posledično tumačenje, moralna evaluacija i/ili preporuka za tretman za opisanu stavku” (Entman 1993, 52).

Uokvirivanje se najopštije može razumeti kao proces u kome se „tačka gledišta” na dato pitanje ili događaj koristi za interpretaciju i prikazivanje „realnosti”, uvećavajući ili umanjujući određene aspekte tog pitanja ili do-

gađaja, kako bi postali više ili manje uočljivi (Hardin and Whiteside 2009, 313), odnosno „isticanje određenih odlika na uštrb drugih” (Krstić et al. 2018, 62). U svom najosnovnijem obliku, medijski okviri su „unapred pripremljene društvene konstrukcije, koje funkcionišu kao potpuno razvijeni obrasci za razumevanje određenih društvenih pojava” (Gillespie et al. 2013, 4), što široj javnosti omogućava da lako kategorizuje, označi i upravlja širokim spektrom svetskih događaja. Mogu se definisati kao pisana, govorna, grafička ili vizuelna poruka koju komunikator, shvaćen kao pojedinac ili organizacija, koristi da određenu temu, događaj ili pitanje kontekstualizuje, kroz namerno stavljanje naglaska na neke i izostavljanje drugih informacija (D’Angelo 2017, 1).

Feministička teorija medija, drugo teorijsko uporište važno za ovaj rad, može se posmatrati kao skup teorijskih koncepata i gledišta kojim se upućuje feministička kritika rada medija, odnosno teorijski okvir koji ispituje vezu između roda, moći i medija. Iako su mediji uvek bili predmet feminističke kritike, početak preispitivanja načina na koji su žene (i muškarci) prikazani u medijskim sadržajima vezuje se za drugi talas feminizma i objavljivanje knjige *Mistika ženstvenosti* (*The Feminine Mystique*), kojom je autorka Beti Fridan (Betty Friedan) uputila kritiku medijima, zbog njihovog doprinosa mitu da žene mogu dostići osećaj ispunjenosti jedino u ulozi majke i domaćice (Fridan 1963 prema Van Zonen 2004, 114).

Kroz termin *simbolička anihilacija* može se sumirati jedan od najvažnijih doprinosa feminističke kritike medijskog prikaza žena, koji je, ukazujući na zabrinjavajuće odsustvo žena u medijskim sadržajima, kroz svoj rad uobličila i razvila Gej Takman (Gaye Tuchman). Ona je nastojala da ukaže na to kako stereotipno prikazivanje žena u medijima suptilno utiče na kvalitet njihovih života, tvrdeći da su masovni mediji, svojom politikom nedovoljne zastupljenosti i „izobličene” reprezentacije, dostigli tačku u kojoj se degradira ili poriče samo postojanje žena (Tuchman 1978; Buonanno 2014, 9).

Kreiranje značenja i njihova razmena u osnovi su medijske produkcije, a reprezentacija glavni medijski posao. Mediji nisu puki prenosioci stvarnosti već njeni kreatori. Oni nam odabiranjem određenih aspekata iste „pomažu” u procesu formiranja slike sveta. Ali, kako je „stvarnost” koju žele da predstave sama po sebi višeznačna, pribegavaju pojednostavljivanju i tako selektivnu „stvarnost” prenose publici, koja u skladu sa prethodno stečenim

iskustvima, znanjima i vrednostima te poruke dekodira, usvaja i razume na različite načine. U takvom procesu selekcije i formiranja značenja, nastaju i razvijaju se stereotipne slike žena u medijima (Milivojević 2004; Rollero 2013), što je jedno od glavnih polja kritike drugog feminističkog talasa. U njegovoj osnovi nalazi se shvatanje da stereotipnim prikazivanjem žena mediji zapravo doprinose održavanju *statusa quo* muške dominacije, čime se pokazuje „kako stereotipi nisu tek neutralna pomoćna sredstva mišljenja, već da su interesno vođeni u svrhu isključivanja ili određivanja normi socijalno prihvatljivog” (Gaković 2017, 39-40).

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Rad nastoji da da odgovor na glavno istraživačko pitanje – *kako su štampana izdanja Blic-a, Kurira, Večernjih novosti i Danas-a izveštavali o slučajevima rodno zasnovanog ubistva, tj. femicida, tokom 2024. godine*, primenom teorije uokvirivanja i korišćenjem konkretno definisanih medijskih okvira. Iz centralnog proističu i dva uža istraživačka potpitanja: 1) koji od okvira postoje u analiziranim domaćim medijima i koliko su zastupljeni, te 2) postoji li odstupanje ili specifičnost u izveštavanju analiziranih medija, u odnosu na okvire koji su definisani u istraživanjima iz drugih zemalja. Štampani mediji pripadaju tradicionalnijem obliku novinarstva i prolaze kroz rigoroznije uređivačke procese. U poređenju sa onlajn novinarstvom oslobođeni su pritiska brzine, zbog čega bi trebalo da budu temeljniji i podložniji većoj kontroli, što doprinesi višem nivou profesionalizma i omogućava proveru verodostojnosti činjenica. Zbog dužine formata i pažljivije i dugotrajnije pripreme, štampa ima i veću sposobnost da doprinese produblivanju javne debate, izbegne površan pristup temi, čime podstiče dublju analizu. Upravo iz tog razloga su kao predmet analize odabrani tekstovi štampanih medija, da bi se, shodno navedenom, uvidelo da li je korišćen ovakav pristup prilikom izveštavanja o rodno zasnovanim ubistvima.

Za jedinicu analize uzeti su tekstovi dnevnih novina *Blic*, *Kurir*, *Večernje novosti* i *Danas* (uključujući naslov, podnaslove, antrfilee), dobijenim u arhivskoj bazi Ebart. Unutar uzorka obavljena je selekcija, tako da su analizirani samo tekstovi koji se tiču femicida, objavljeni u periodu od 1. januara do 31. decembra 2024. godine. Uzorak čini 88 tekstova iz pomenutih

štampanih listova – 23 teksta iz *Blic*-a, 26 iz *Danas*-a, 19 iz *Kurira* i 20 iz *Večernjih novosti*. Za jedinicu analize uzet je pojedinačni tekst, ali je analiza obuhvatila sve okvire koji postoje u tekstu, zbog čega je broj okvira veći od broja analiziranih tekstova.

Kao metod za istraživanje korišćena je analiza sadržaja, sa kodeksom kao instrumentom. Centralni deo kodeksa odnosi se na formulisane okvire, koji su deduktivno operacionalizovani i usklađeni sa njihovom formulacijom u izvornoj literaturi. Uvidom u postojeću literaturu kategorije okvira najpre su unapred definisane, a potom je, u toku same analize i kodiranja, došlo do određenih modifikacija i uvođenja novog okvira. Od ukupno sedam okvira koji su primenjeni u analizi, šest su rezultat operacionalizacije relevantnih okvira uočenih u literaturi, i to: *okvir otkrivanja žrtve ili opravdavanja počinioca* (Gillespie et al. 2013), *okvir sugerisanja da je incident bio izolovan slučaj* (Gillespie et al. 2013), *okvir kojim su žrtva i/ili počinitelj prikazani kao „drugačiji” od norme* (Gillespie et al. 2013), *okvir kojim se počinioci nasilja predstavljaju kao „poremećeni” i lako prepoznatljivi* (Gillespie et al. 2013), *okvir prema kome je femicid predstavljen kao društveni problem* (Gillespie et al. 2013) i *policijski okvir („just facts”)* (Bullock and Cubert 2002). Zbog postojanja indikatora koji nisu obuhvaćeni prethodnim okvirima, kao i njihove učestalosti u velikom broju tekstova, sedmi – *okvir senzacionalizma* – kreiran je kao kontekstualno specifičan (sadržaj okvira dostupan je u **Tabeli I**). Senzacionalizam se može definisati kao oblik uredničke pristrasnosti u masovnim medijima, pri čemu se događaji i teme u medijskim sadržajima preuveličavaju kako bi se povećala gledanost ili čitanost. To se postiže izveštavanjem o nevažnim ili trivijalnim stvarima i događajima koji ne utiču značajno na društvo u celini, pristrasnim predstavljanjem važnih tema na senzacionalistički, trivijalan ili tabloidni način, kao i korišćenjem šokantnih, preterano emotivnih ili dramatičnih opisa i naslova (Udeze and Uzuegbunam 2016; Singh et. al 2023).

Tabela I

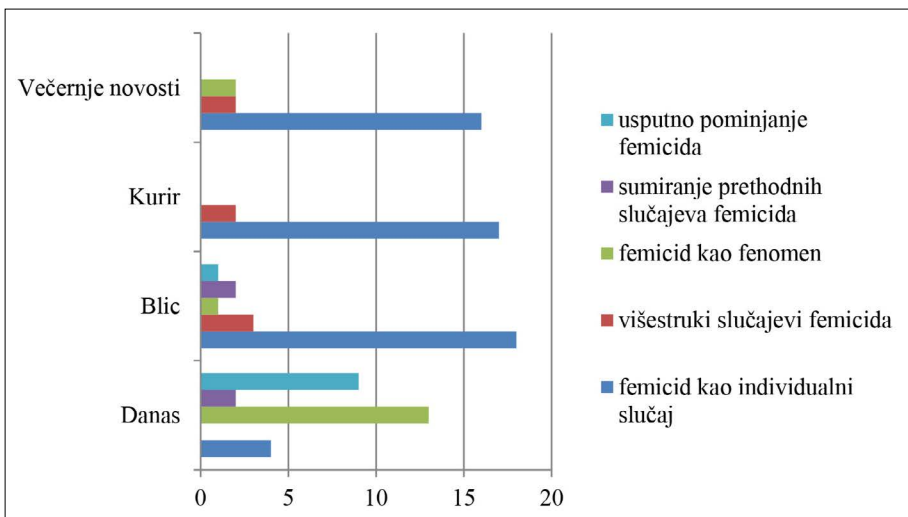
Okvir	Sadržaj
Okrivljavanje žrtve ili opravdavanje počinioca	<ul style="list-style-type: none"> - Žrtva isprovocirala počinioca neposredno pre ubistva; - Žrtva se eksplicitno okrivljuje; - Žrtva se implicitno okrivljuje na različite načine (prigovarala je počiniocu, bila je ljuta, želela je da ga ostavi, prevarila ga je, tražila je razvod, želela je da odvede decu, itd.); - Počinilac se opravdava na različite načine (previše je voleo, bio je ljubomoran, koristio je alkohol, psihoaktivne supstance, imao je psihičke poteškoće, itd.)
Femicid kao izolovan slučaj	<ul style="list-style-type: none"> - Ubistvo se tretira kao izolovan slučaj (bez referisanja na prethodne incidente i prijave za nasilje); - Počinilac se predstavlja kao „normalna” osoba (uzoran, fin, tih, povučen, prijatan, druželjubiv); - Zločin predstavljen kao da se desio iz čista mira
Počinilac/žrtva drugačiji od norme	<ul style="list-style-type: none"> - Počinilac/žrtve prikazani kao pripadnici određene grupe (etnička, verska, socijalna, nacionalna); - Počinilac/žrtva se povezuju sa kriminalom
Počinilac „poremećen” i lako prepoznatljiv	<ul style="list-style-type: none"> - Ubistvo prikazano kao izrazito brutalno ili izvršeno na neobičan način; - Počinilac prikazan kao osoba sa problematičnom naravi (sklon incidentima, svadljiv, netrpeljiv, nasilan, itd.); - Prikazana istorija nasilja
Policijski okvir	<ul style="list-style-type: none"> - Tekst sadrži samo osnovne informacije o činu ubistva, bez ostalih detalja
Senzacionalizam	<ul style="list-style-type: none"> - Otkriva se identitet žrtve; - Prikazuju se detalji čina ubistva; - Koriste se senzacionalistički epiteti (šokantno, neverovantno, tragično, itd.); - Iznose se podaci koji nemaju veze sa samim zločinom (adresa, broj dece, zanimanje ubice i žrtve, opis kuće/stana/dvorišta, itd.)
Femicid kao društveni problem	<ul style="list-style-type: none"> - Femicid se prikazuje kao širi društveni problem (pozivanje na statistiku, zakonska rešenja, itd.); - Ukazivanje na odgovornost institucija; - Ukazivanje na kulturološke faktore (muzika, filmovi, društvo, isprepletanost više činilaca); - Nudi se rešenje problema

ANALIZA REZULTATA

Kao što je već objašnjeno u metodološkom delu, uzorak je činilo ukupno 88 tekstova iz četiri analizirana medija. Najveći broj tekstova potiče iz *Danas*-a (26), zatim *Blic*-a (23), *Večernjih novosti* (20), te *Kurira* (19). Nije zanemarljiv podatak da je samo *dnevni list Danas* u gotovo svim tekstovima (24) rodno zasnovano ubistvo tretirao kao *femicid* i o njemu izveštavao upravo koristeći taj termin – što nije slučaj sa ostalim medijima. *Blic* je to učinio u manje od 40% svojih tekstova (9/23), dok *Večernje novosti* (2/20) i *Kurir* (1/19) gotovo da uopšte nisu koristili ovu terminološku odrednicu.

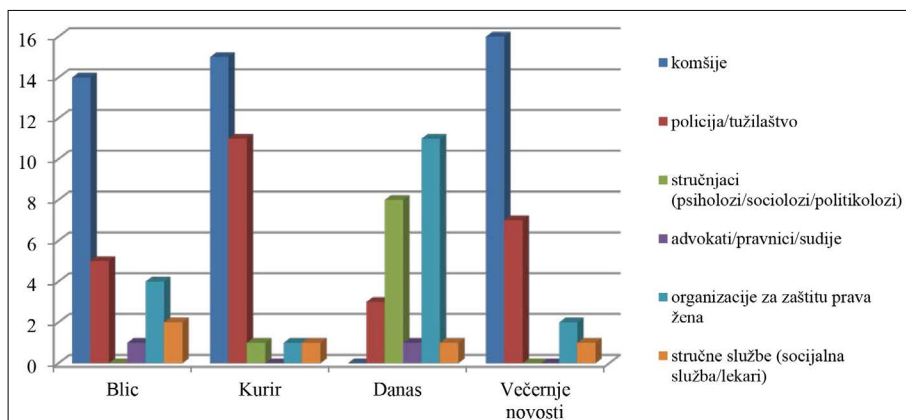
Razlika je primetna i u načinu na koji su, kroz odabir teme, mediji pristupali izveštavanju o femicidu. Za razliku od *Kurira*, *Blic*-a i *Večernjih novosti* – koji su o femicidu prevashodno izveštavali situaciono, fokusirajući se na konkretne slučajeve individualnih ili višestrukih femicida – *Danas* je temi najčešće pristupao fenomenološki, koristeći konkretne slučajeve kao povod za analitički tekst, koji se problematikom femicida bavi podrobnije i opširnije. Uočljivo je da *Danas* problematiku femicida „provlači” i kroz tekste koji se bave drugom tematikom, bez konkretnog slučaja femicida kao povoda. Time je ubistvo žena prikazivano kao deo šireg društvenog problema – nasilja prema ženama i patrijarhata generalno, ugrožavanja ljudskih i manjinskih prava, uloge medija i pogubnosti stereotipa koje kreiraju svojim izveštavanjem, itd. (**Grafikon 1**).

Grafikon 1

Kada je reč o izvorima informacija koje su mediji koristili u svojim tekstovima – kategorija se odnosi ne samo na aktere koji su davali inicijalne informacije o slučaju, već i na sagovornike/ice i stručnjake/kinje koji su iznosili/le svoje stavove i učestvovali/le u analizi – u slučaju *Večernjih novosti* (16/20), *Kurira* (15/19) i *Blic*-a (14/23) dominirale su komšije, te policija i tužilaštvo. *Danas* ni u jednom tekstu nije imao komšije kao izvor informacija, policiju i tužilaštvo tek u nekoliko (3/26), dok su ključni izvori bile organizacije koje se bave zaštitom prava žena (11/26) i stručnjaci/kinje iz oblasti sociologije, politikologije, psihologije (8/26). Važno je napomenuti da se u okviru jednog teksta, odnosno jedinice analize, može naći više izvora informacija (**Grafikon 2**).

Grafikon 2

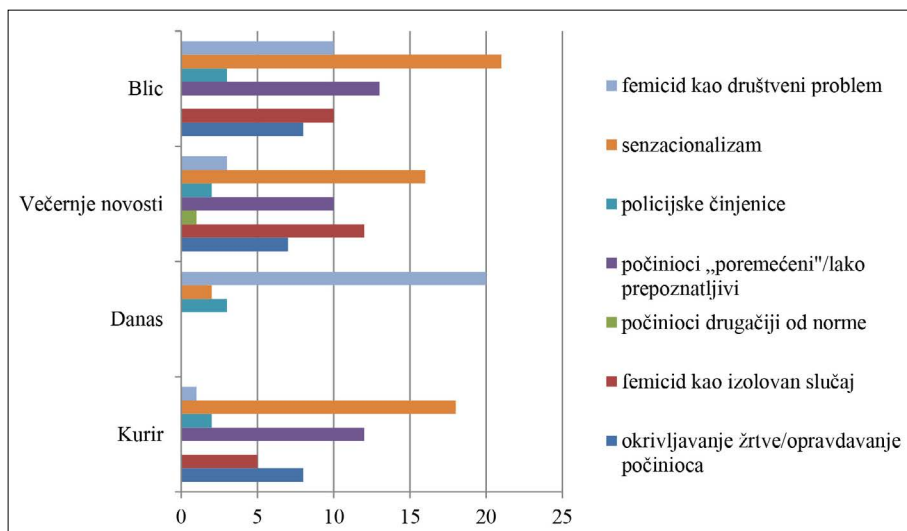

Gledano na nivou celokupnog uzorka, može se reći da je, u manjem ili većem procentu, identifikovano šest od sedam definisanih okvira. Odstupanje je jedino primetno kod okvira u kome su počilnac i/ili žrtva predstavljeni kao *drugačiji od norme*, koji je identifikovan u samo jednom tekstu *Večernjih novosti* i time statistički zanemarljiv.

Prisustvo okvira ponovo ukazuje na razliku između *Danas*-a sa jedne i preostala tri medija sa druge strane. Naime, za razliku od *Danas*-a – u čijim tekstovima je dominirao *okvir femicida kao društvenog problema* (20/26, tj. 77%), sa potpunim odsustvom *okvira kojim se okrivljava žrtva i/ili opravdava počilnac, femicida kao izolovanog slučaja* i okvira prema kome su poči-

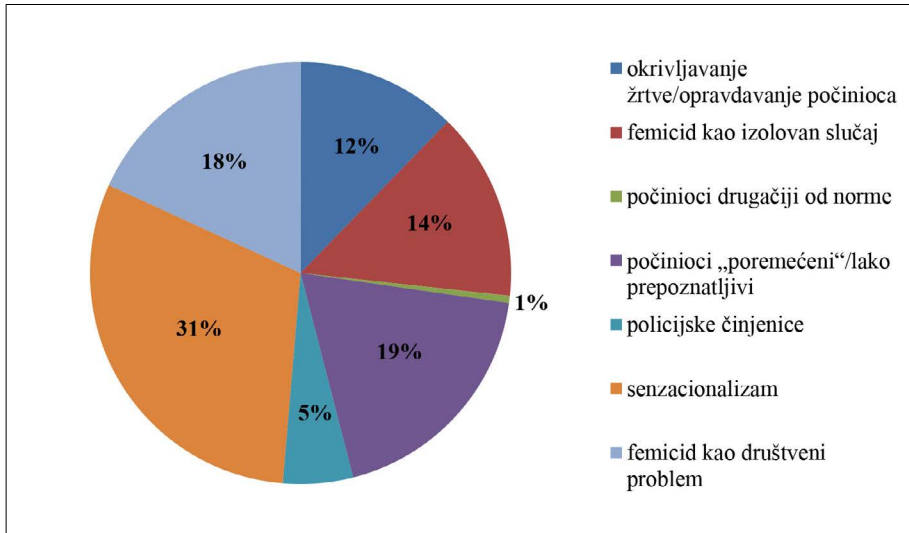
nioći predstavljani kao „*poremećeni*” i *lako prepoznatljivi* – u preostala tri medija, uz *okvir senzacionalizma* koji prednjači, ova tri okvira su među najzastupljenijima. Primetno je da je *okvir femicida kao društvenog problema* identifikovan na 43% tekstova *Blic*-a (10/23), uz određene specifičnosti (što će biti pojašnjeno u nastavku teksta). Sa druge strane, *okvir senzacionalizma* identifikovan je u 95% *Kurir*ovih (18/19), 92% *Blic*-ovih (21/23) i 80% analiziranih tekstova *Večernjih novosti* (16/20), što je, generalno gledano, najdominantniji okvir na celokupnom uzorku. Ovaj okvir prisutan je i u dva *Danas*-ova teksta, u oba slučaja identifikovan zbog otkrivanja identiteta žrtve. Sledeći najzastupljeniji okvir je okvir prema kome su počinioci predstavljani kao „*poremećeni*” i *lako prepoznatljivi*, a uz nešto niži procenat za njim sledi okvir *femicida kao izolovanog slučaja*. Okvir *policijskih činjenica* identifikovan je u sva četiri medija, iako ne u visokom procentu (**Grafikon 3**).

Grafikon 3

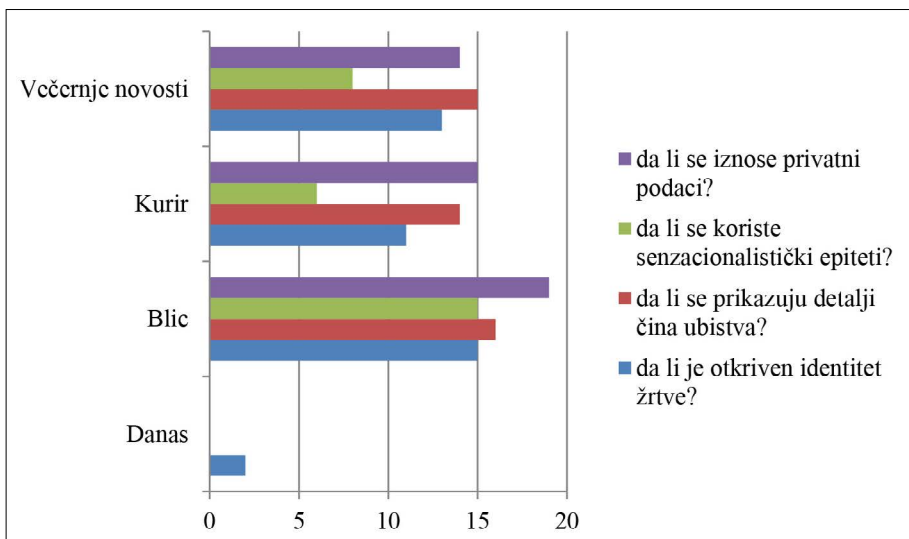
Imajući u vidu višeznačnost i slojevitost verbalnih elemenata, jedinice uzorka mogu se svrstati u više od jednog okvira. Na **grafikonu 4** prikazana je zastupljenost okvira na celokupnom uzorku, gde se preglednije može videti udeo okvira prema njihovoj dominantnosti. Dobijeni rezultat tako nije jednak broju tekstova, nego ukupnom broju pojavljivanja svih okvira na analiziranom uzorku.

Grafikon 4

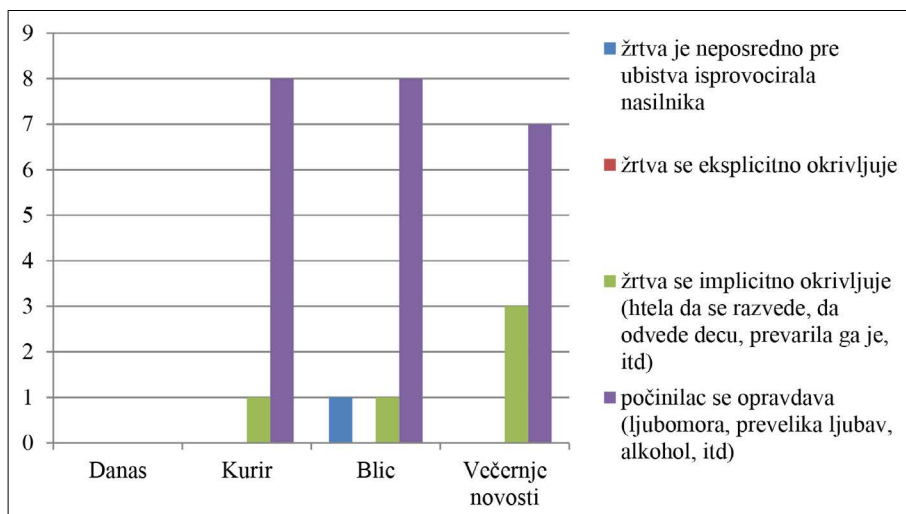
U okviru senzacionalizma, najdominantnijeg okvira na celokupnom uzorku, najčešće identifikovan indikator je prikazivanje privatnih podataka koji nemaju veze sa zločinom, dok je, iznenađujuće, najmanje zastupljeni indikator kojim je mereno prisustvo senzacionalističkih epiteta. *Blic* prednjači u svim navedenim kategorijama (Grafikon 5).

Grafikon 5

Kao jedan od zastupljenijih okvira u tabloidnim medijima prisutan je *okvir okrivljavanja žrtve i/ili opravdavanja počinioca*. Da bi se razumelo na koji način su mediji prikazivali odnos žrtva-počinilac, te da li se krivica za počinjen zločin pripisivala nasilniku ili žrtvi, na **grafikonu 6** prikazana je zastupljenost indikatora kojima je okvir meren. Rezultati pokazuju da analizirani mediji većinski nisu pribegavali okrivljavanju žrtve, ali se počinilac na različite načine opravdavao za počinjeno delo.

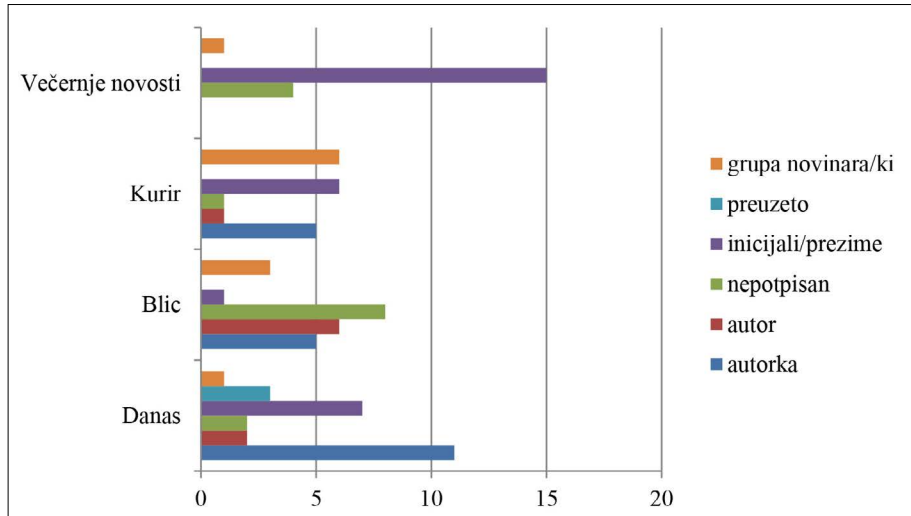
Grafikon 6

Kao još jedan pokazatelj koji može pružiti uvid u način izveštavanja, ali dati i informaciju o tome koliko analizirani mediji polažu na važnost preuzimanja odgovornosti za napisano, jeste prikaz autorstva nad tekstovima. Kao što se može videti na **grafikonu 7**, tekstovi iz kojih autor/ka stoje imenom i prezimenom dominiraju u dnevnom listu *Danas* i *Blic*-u, s tim da su *Blic*-ovi tekstovi često i nepotpisani. Sa druge strane, u *Kuriru* je identifikovan podjednak broj tekstova koje potpisuje grupa autora/ki i onih potpisanih inicijalima/prezimenom, dok se u slučaju *Večernjih novosti* autori/ke uglavnom skrivaju iza inicijala i prezimena ili potpune anonimnosti. Ovakvi podaci mogu se tumačiti kao pokušaj da se autori/ke – skrivanjem iza inicijala, grupe (redakcije) ili potpune anonimnosti – oslobode odgovornosti za neetičan način izveštavanja, koji bi eventualno bio predmet kritike Saveta za štampu

ili javnog mnjenja. To im, između ostalog, daje i „slobodu” da izveštavaju na način koji će im doneti veći tiraž, a neće dovesti u pitanje njihov novinarski integritet. Takođe je primetno da među potpisanim tekstovima *Danas*-a i *Kurira* dominiraju autorke, što obično i jeste slučaj prilikom izveštavanja o temi nasilja prema ženama, dok u slučaju *Blic*-a postoji blaga prevaga autora.

Grafikon 7

DISKUSIJA

Jasno je uočljiva razlika između načina izveštavanja *Danas*-a sa jedne i preostala tri medija sa druge strane. Izveštavanje dnevnog lista *Danas* u vezi sa problemom femicida u skladu je sa uređivačkom politikom i načinom izveštavanja *Danas*-a generalno. Opsežne analize, objašnjenje fenomena i problema iz šire perspektive i mišljenja stručnjaka/kinja iz različitih oblasti prevashodno je manir ovog medija. Stoga ne iznenađuje što se i problem femicida sagledava na ozbiljan, temeljan i sveobuhvatan način. Iako je *okvir femicida kao društvenog problema* identifikovan u sva četiri medija, razlika u načinu izveštavanja je primetna. *Danas* je jedini (u većini slučajeva) ispunjavao standarde odgovornog izveštavanja, bez opravdavanja počinioca ili okrivljavanje žrtve na bilo koji način, te bez pribegavanja tabloidizaciji. Iako u dva *Danas*-ova teksta zbog otkrivanja identiteta žrtve jeste identifikovan

okvir senzacionalizma, nijedan drugi indikator – kojim je bio meren pomenuti okvir – nije zabeležen. To ukazuje na razliku u odnosu na preostala tri medija, u kojima je *okvir senzacionalizma* bio dominantan i u kojima su, u manjoj ili većoj meri, bili izmereni svi indikatori pomenutog okvira. Koristeći konkretne slučajeve femicida samo kao povod za temu, uz stručnjake/inje iz različitih oblasti relevantnih za tematiku nasilja prema ženama (sociologe/kinje, politikologe/kinje, psihologe/kinje), prikazivanjem zakonskih rešenja i relevantne statistike o prethodnim slučajevima femicida, ova tema uglavnom je sagledavana iz šire perspektive, tako da ispunjava edukativnu funkciju i publici pruža mogućnost da bolje razume problem. Tipičan primer jednog takvog teksta jeste tekst pod nazivom „Važnija su prevencija i adekvatno reagovanje”, autorke Nađe Vukajlović. Tema članka je da li bi uvođenje femicida kao zasebnog krivičnog dela uticalo na smanjenje broja ubijenih žena, a kao sagovornice se pojavljuju pravica Autonomnog ženskog centra i narodna poslanica i docentkinja Fakulteta političkih nauka. Kroz njihove odgovore, ali i kroz prikaz statistike o broju femicida i zakonskih rešenja koja su na snazi u drugim državama, čitaocima/teljicama se ukazuje na argumente „za” i „protiv” uvođenja femicida kao zasebnog krivičnog dela, a kroz ostale informacije koje čine *background* pruža mogućnost da se problem sagleda iz šire perspektive. Za *Danas* je specifično i to da je imao tekstove (35%) u kojima konkretni slučajevi femicida nisu bili tema sama po sebi, ali je rodno zasnovano ubistvo prikazano kao deo širih društvenih problema, čime se omogućava sagledavanje isprepletanosti problema i njihove razmere. Jedan od takvih slučajeva je, na primer, tekst pod nazivom „Senzacionalizam i stereotipi u porastu” autorke Ivane Nikoletić, u kome izvršna direktorka Fondacije „Beogradski fond za političku izuzetnost” (BFPE) govori o ulozi medija u savremenom društvu, njihovoj odgovornosti i zastupljenosti marginalizovanih grupa u medijima. Iako se tema direktno ne tiče konkretnog slučaja femicida, problem rodno zasnovanog ubistva i nasilja prema ženama prikazan je kao deo problema medijske (ne) odgovornosti i pogubnosti uticaja različitih stereotipa na kreiranje mišljenja publike.

Osim što je u većini slučajeva problemu pristupao fenomenološki i analitički, ovaj medij je o rodno zasnovanom ubistvu gotovo uvek izveštavao koristeći termin *femicid*. Zašto je ovo važno? Ženske i feminističke organi-

zacije godinama insistiraju na tome da se za rodno zasnovano ubistvo žene od strane muškarca specifično koristi termin *femicid*. Smatraju da se time ukazuje na sistematsku i strukturalnu prirodu nasilja koje žene trpe kao posledicu duboko ukorenjene rodne nejednakosti. Time se teži razumevanju i adresiranju dubljih društvenih i kulturoloških uzroka ovog oblika nasilja, kako bi se razvile efikasnije strategije prevencije i zaštite žena (Kalinić 2024). Na to ukazuje i stručna literatura iz oblasti rodnih studija. „Kada bilo kojem složenom fenomenu damo ime, on postaje psihološki uočljiviji u našim opažanjima i percepciji” (Brannon 2021, 1), pa tako imenovanje problema kroz medijske sadržaje na individualnom nivou pomaže pojedincima/kama da definišu svoja lična iskustva i izaberu pravac delovanja, a na širem, društvenom nivou, može dovesti do formulacije rešenja (Gillespie et al. 2013, 2).

Način izveštavanja *Blic*-a je sa stanovišta definisanih okvira najzanimljiviji za analizu. *Okvir senzacionalizma* ubedljivo je najdominantniji (91%), nakon čega sledi okvir prema kome su *počinioci prikazani kao „poremećeni”* (56%). Interesantno je da se kao treći i četvrti, u istoj procentualnoj zastupljenosti (47%), pojavljuju *okvir femicida kao izolovanog slučaja* i *femicida kao društvenog problema*, koji su, zapravo, oprečni. Prvi prikazuje femicid situaciono, površno, svodeći ga na konkretni slučaj i bez analitičkog produbljanja teme. Okvir *femicida kao društvenog problema*, sa druge strane, rodno zasnovano ubistvo sagledava kao širi problem, fokusirajući se na više aspekata istog, prikazujući statističke podatke i konsultujući relevantne sagovornike/ice iz date oblasti. S tim u vezi, može se reći da *Blic* ima kontradiktoran način izveštavanja, te da, iako indikatori okvira *femicid kao društveni problem* jesu identifikovani, oni se u potpunosti razlikuju od onih identifikovanih u tekstovima *Danas*-a. U istom tekstu *Blic*-a mogu se naći opsežni detalji o najsvirepijim ubistvima, praćeni otkrivanjem identiteta žrtve i počinioca, prikazom ubice kao dobrog, mirnog, povučenog porodičnog čoveka, ali i informacije o prethodnim slučajevima femicida i izjavama pojedinih organizacija koje se bave zaštitom žena – što bi, na neki način, trebalo da ima edukativnu funkciju. Jedan od takvih slučajeva je tekst „Femicid: da li smo mogli da spasemo Lelu, Ankicu, Aranku, Ivanu, Draganu?“, koji potpisuje ekipa *Blic*-a. Tekst počinje statističkim podacima o broju ubijenih žena u porodično-partnerskom nasilju od početka godine i naizgled

za cilj ima da predstavi zašto je došlo do tolikog broja femicida i šta je moglo biti urađeno kako bi se žrtve spasile. Već u narednom pasusu tekst skreće u potpuno drugom pravcu, gde ekipa *Blic*-a, umesto ispitivanja društvene i institucionalne odgovornosti za smrt tolikog broja žena, kako je navedeno, „laički” pokušava da dokuči „koji je to „okidač” koji dovodi do tragedija u kojima su na meti pripadnice lepšeg pola”, i u potrazi je za „foto-robot(om) ubice kome su na meti bile naše ćerke, supruge, majke...” U nastavku teksta direktorka Sigurne kuće objašnjava kako je nemoguće pronaći „okidač” za počinjeno ubistvo (iako nabraja nekoliko stvari koje bi potencijalno mogle biti), zaključujući da „za femicid ne sme da postoji opravdanje”. Druga sagovornica je pravnikica Autonomnog ženskog centra, koja iznosi podatke o broju ubijenih žena i ukazuje na grupu žena određene životne dobi, za koju se pokazalo da je u posebnom riziku da bude žrtva femicida. Posebno je interesantno da se ističe rečenica da je broj femicida smanjen otkad je na snazi primena Zakona o sprečavanju nasilja u porodici, bez daljeg preispitivanja odgovornosti nadležnih službi. U nastavku teksta dat je opsežan 'izveštaj' u vidu hronologije prethodnih slučajeva femicida, uz informacije da je, na primer, jedan od nasilnika žrtvi „bušilicom zverski naneo povredu na glavi”, dok je „kao motiv ubistva spominjana ljubomora”, a „prema priči komšija oni su se poslednjih godina često mirili i svađali pošto je Radovan bio jako ljubomoran”. Dakle, *Blic* čitaocima/teljicama nudi uvid u prethodne slučajeve femicida, ali to najčešće radi otkrivajući identitete, prikazujući detalje ubistva i svodeći slučajeve na izolovane incidente. Istovetne izjave sagovornica koje se bave zaštitom prava žena, poput Sigurne kuće, pojavljuju se u više tekstova, po principu *copy-paste*. Takođe, ni u jednom od tih tekstova ne preispituje se odgovornost institucija i nadležnih. *Blic* time stvara privid da o problemu femicida izveštava odgovorno, što je u suprotnosti sa opravdavanjem počinioaca, nepoštovanjem dostojanstva žrtve i elementima senzacionalizma na kojima tekstovi počivaju.

Kurir je, u celini gledano, najmanje izveštavao o slučajevima femicida. U njegovim tekstovima dominira *okvir senzacionalizma* (95%), nakon čega sledi okvir prema kome je *počinilac prikazan kao lako prepoznatljiv i „poremećen”* (63%), te okvir kojim se *počinilac opravdava* (42%). U samo jednom tekstu identifikovan je *okvir femicida kao društvenog problema*, kada je prikazana statistika o broju rodno zasnovanih ubistava i kontaktirana

sociološkinja, koja je govorila o odgovornosti institucija i merama koje je potrebno preduzeti. U svim ostalim tekstovima femicid nije prikazan niti objašnjen kao kompleksan, dugotrajan problem celokupnog društva, već isključivo kao „jednokratni” problem. *Kurir* je vrlo „temeljno” prikazivao detalje samog zločina. Na primer, u tekstu pod nazivom „Ženi bušilicom izbušio glavu u kući, pa se bacio s Temerinskog mosta”, autora Aleksandra Bečića, opsežno je prikazano kako se odvijao čin ubistva, uz izjave nekoliko komšija i bliskih prijatelja, koji su otkrivali detalje života bračnog para. „HOROR Komšije kažu da je reč o situiranoj porodici i da ne mogu ni da naslute šta je N. T. navelo da na tako monstruoan način ubije suprugu G. T.”, navedeno je u delu teksta. U nastavku je prikazano i na koji način je na vest o smrti majke i pokušaju samoubistva oca reagovala jedna od ćerki, što je samo jedan u nizu nerelevantnih senzacionalističkih podataka, kojima generalno obiluju tekstovi ovog medija – „Ćerka ubijene G. T. i osumnjičenog N. T. sinoć je bila van sebe, a dok je policija radila uviđaj na licu mesta, ona je plakala i vikala, pa su je rođaci odveli dalje od porodične kuće u kojoj se desio zločin. - Bolesnik! Taj nije ni hteo da se ubije! - u jednom trenutku je uzviknula vidno uznemirena ćerka”. *Kurir*, dakle, izveštavanje o rodno zasnovanom ubistvu žena u potpunosti bazira na senzacionalizmu, a počinioce neretko prikazuje kao osobe koje su načinom ponašanja odavale utisak da su na takav čin spremne.

Večernje novosti, baš kao i *Kurir*, imaju prilično „ukalupljen” način prikazivanja slučajeva femicida. Dominira *okvir senzacionalizma* (80%), nakon čega sledi okvir kojim je femicid prikazan kao *izolovan problem* (60%), te okvir kojim su počinioce prikazani kao „*poremećeni*” i *lako prepoznatljivi* (50%). Prikazivanje *femicida kao društvenog problema* prisutno je u malom procentu (15%), što je, za razliku od kontradiktornosti u slučaju *Blic*-a, u saglasju sa podatkom da tekstovi *Večernjih novosti* prednjače u predstavljanju *femicida kao izolovanog slučaja* (60%). To znači da je zločin neretko prikazan kao da se dogodio iz čista mira, čime se sklanja deo odgovornosti sa počinioce i zločin svodi na izolovan incident. Jedan od primera je tekst pod nazivom „Smrt umesto razvoda”, koji potpisuje J. Lemajić. „Ne znam šta se desilo i šta ga je navelo da uradi ovako nešto. Imali su razmirice, to smo znali, ali da će da je ubije, pa da ubije sebe, to nismo mogli ni da pomislamo”, navodi se na početku teksta, u kome roditelji žrtve opisuju kako

su saznali da im je ćerka ubijena, ali izražavaju i strah da će im socijalna služba oduzeti unuke. S tim u vezi, samo jedna od ilustracija *okvira senzacionalizma* – koji dominira i u ostalim tekstovima ovog medija – jeste ne samo otkrivanje identiteta ųrtve i poćinioca, već i iznošenje lićnih podataka o deci: „Iza Radovana i Ivane ostalo je troje dece - Stefan, student Fakulteta tehnićkih nauka u Novom Sadu, ųesnaestogodiųnja Anđela i petogodiųnji Aleksandar. Crne vesti najstarijem unuku juće ujutru javio je deda”. Kada je reć o malobrojnim tekstovima u kojima je *femicid prikazan kao druųtveni problem* – u njima uglavnom dominiraju kratki antrfilei sa podacima o broju ubijenih ųena tokom godine, bez daljih informacija i bez preispitivanja odgovornosti nadleųnjih. Izuzetak je kratak tekst u kome psiholoųkinja Autonomnog ųenskog centra ukazuje na vaųnost procene rizika opasnosti pre prijavljivanja nasilnika – inaće jedan od dva teksta koji su objavljeni u okviru rubrike druųtvo, a ne hronike.

Iako dobijene podatke zbog razlike u strukturi istraųivanja nije moguće u potpunosti uporediti sa rezultatima istraųivanja Gilespi i saradnica (Gillespie et al. 2013) i Bulok i Kubert (Bullock and Cubert 2002), odakle su teorijski okviri preuzeti – moųe se reći da su obrasci uokvirivanja femicida gotovo isti kao i u izvornoj literaturi. Ovo istraųivanje ima i svoje specifićnosti. To se najpre ogleda u kontradiktornosti izveųtavanja *Blic*-a koji, uz dominantan senzacionalizam i prikazivanje femicida kao naprasnog, izolovanog incidenta, u svojim tekstovima nudi informacije koje bi se mogle podvesti pod *okvir femicida kao druųtvenog problema*. Ukazivanje na ranije slućajeve femicida (iako senzacionalistićki), uz povremene komentare institucija poput Sigurne kuće, ipak pokuųavaju da publici pruųe ųiru sliku o ovom problemu. Upitno je, međutim, koliko ovakav pokuųaj postizanja druųtvene odgovornosti ide pod ruku sa nepoųtovanjem dostojanstva ųrtve i svojevrųnim „leųinarenjem” nad nesrećom porodice. Druga specifićnost ogleda se u niskom procentualnom udelu *okvira policijskih ćinjenica*, koji su ćesto prisutni u literaturi o uokvirivanju femicida. Takođe, analizirani mediji nisu prikazivali poćinioca niti ųrtvu kao drugaćije od norme, bilo u ekonomskom, nacionalnom ili verskom kontekstu, ųto je okvir koji jeste ćest u literaturi iz koje je preuzet.

ZAKLJUČAK

Mediji svojim načinom izveštavanja igraju neizostavnu ulogu u kreiranju mišljenja publike. Objašnjenje fenomena i pojava, edukovanje, a posledično i izgradnja stavova trebalo bi da budu neki od osnovnih zadataka medija. Zato je njihova uloga u borbi protiv rodno zasnovanog nasilja, hroničnog globalnog problema, od velikog značaja. Ovaj rad pokušao je da pruži pregled stanja po pitanju uokvirivanja femicida u domaćim štampanim medijima, kako bi se uvidelo da li i uolikoj meri odstupaju od načina uokvirivanja u odabranoj literaturi iz ove oblasti. Analiza je utemeljena korišćenjem dva teorijska okvira – teorije uokvirivanja i feminističke kritike rada medija – te primenom šest okvira identifikovanih u akademskoj literaturi i jednog kontekstualno specifičnog.

Rezultati ukazuju na ozbiljne propuste u načinu izveštavanja domaćih medija o temi femicida – što je u skladu sa postojećim istraživanjima sa domaćeg podneblja (o čemu je bilo reči u uvodnom delu). Dominantnost *okvira femicida kao društvenog problema* u izveštavanju *Danas-a*, te *okvira senzacionalizma* u slučaju preostala tri analizirana medija, upućuju na jasnu polarizaciju medijskog pristupa ovoj temi. Očigledno kršenje smernica za etičko izveštavanje o slučajevima femicida pokazuje da komercijalni interes ima prioritet u odnosu na društveni, te da „cilj opravdava sredstvo” – ma kako se to odražavalo na porodice žrtava, žene koje prolaze kroz ciklus nasilja ili društvo u celini. Uzevši u obzir rezultate istraživanja, te da veliki broj medija u Srbiji izveštavanje o femicidu bazira na „pikanterijama” sa mesta zločina i iz života žrtve i počinioca – može se i razumeti zašto se autori/ke domaćih medija ne zadržavaju i ne zadovoljavaju samo činjenicama koje dobijaju iz policijskih izveštaja, tj. zašto je *okvir „just facts”* identifikovan u malom procentu, a inače je jedan od dominantnijih u literaturi o načinu uokvirivanja rodno zasnovanog ubistva žena.

Upravo takvim medijskim tretmanom ove teme pokazuje se negativna uloga medija. Iako ne pozivaju na nasilje direktno, opravdavanjem nasilnika i promocijom stereotipa o društvenim ulogama muškaraca i žena mediji doprinose njihovom opstajanju, čime podstiču nasilje, iako nemaju takve namere. Sa druge strane, uloga medija i te kako može biti pozitivna, i to onda kada se, između ostalog, podiže svest o uzrocima i posledicama nasilja prema ženama, što u velikoj meri dnevni list *Danas* i čini.

Istraživanje, naravno, ima svoj domet i pruža prostor za dalja ispitivanja i doradu. Ograničenje se ogleda u relativno skromnom uzorku, koji je obuhvatio samo četiri štampana lista, iako Srbija ima široku lepezu medija. Proširenje uzorka na veći broj medija svakako bi pružilo verodostojniji i pouzdaniji uvid u način uokvirivanja rodno zasnovanog nasilja i osobenosti njihovog izveštavanja. Takođe, u obzir nisu uzeti vizuelni elementi teksta, koji u velikoj meri mogu doprineti razumevanju pristupa analiziranih medija.

Moglo bi se zaključiti da medijskim radnicima i radnicama u Srbiji, kako bi se štetnim obrascima izveštavanja o femicidu stalo na put, predstoji mnogo posla. Uticaj ženskih i feminističkih organizacija, ali i preporuka Novinarki protiv nasilja može se ogledati barem u odsustvu svaljivanja krivice na žrtvu. Borkinje za prava žena ukazuju da žrtva nikada ne može da isprvocira nasilje, jer je činjenje nasilja odluka koju nasilnik (osim ukoliko zaista ima mentalnih smetnji) svesno donosi. Domaći mediji morali bi staviti društveni ispred komercijalnog interesa i konačno početi da ispunjavaju svoju edukativnu i društveno korisnu ulogu.

LITERATURA

- Babović, Marija, Katarina Ginić, i Olivera Vuković. 2010. *Mapiranje porodičnog nasilja prema ženama u Centralnoj Srbiji*. Beograd: SeConS.
- Baraković, Vedada. 2016. „Istraga zločina uživo: agenda onlajn medija.” *Zbornik radova MES 2* (2): 27–34. doi: 10.7251/ZREMP1601027B
- Brannon, Robert. 2021. „The Value and Scope of the Term Femicide.” *Dignity: A Journal of Analysis of Exploitation and Violence* 6 (5): Article 7. doi: 10.23860/dignity.2021.06.05.07
- Bullock, Cathy Ferrand, and Jason Cubert. 2002. „Coverage of Domestic Violence Fatalities by Newspapers in Washington State.” *Journal of Interpersonal Violence* 17 (5): 475–499. doi: 10.1177/0886260502017005001
- Ćopić, Sanja. 2016. *Rodna ravnopravnost u Srbiji: stanje i perspektive*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.
- D’Angelo, Paul. 2017. „Framing: Media Frames.” In *The International Encyclopedia of Media Effects*, edited by Patrick Rössler, Cynthia A. Hoffner, Liesbet van Zoonen, 1–10. New York: Wiley. doi: 10.1002/9781118783764.wbieme0048

- Entman, Robert M. 1993. „Framing: Toward Clarification of a Fractured Paradigm.” *Journal of Communication* 43 (4): 51–58. doi: 10.1111/j.1460-2466.1993.tb01304.x
- Gaković, Jelena. 2017. „Feministički doprinosi kritičkim istraživanjima medija.” *Sophos – časopis mladih istraživača* 10: 31–46.
- Gillespie, Lane Kirk, Tara N. Richards, Eugena M. Givens, and M. Dwayne Smith. 2013. „Framing Deadly Domestic Violence: Why the Media’s Spin Matters in Newspaper Coverage of Femicide.” *Violence Against Women* 20 (10): 1–24. doi: 10.1177/1077801213476457
- Gligorijević, Jovana, Sanja Pavlović, i Hristina Cvetinčanin Knežević. 2021. *Smernice za medijsko izveštavanje o nasilju prema ženama*. Beograd: Program Ujedinjenih nacija za razvoj. https://www.undp.org/sites/g/files/zskgke326/files/migration/rs/Smernice_WEB-VERSION-final.pdf
- Heise, Lori, Mary Ellsberg, and Megan Gottmoeller. 2002. „A Global Overview of Gender-based Violence.” *International Journal of Gynecology and Obstetrics* 78: S5–S14. doi: 10.1016/s0020-7292(02)00038-3
- Jovanović, Slađana, i Biljana Simeunović-Patić. 2011. „Femicid.” *Pravni život: časopis za pravnu teoriju i praksu* 9: 273–290.
- Jugović, Aleksandar, Jasenka Jugović, i Dragica Bogetić. 2016. „Socio-kulturni kontekst i karakteristike nasilja nad ženama u Srbiji.” *Godišnjak Fakulteta političkih nauka* X (15): 105–123.
- Hardin, Marie, and Erin Whiteside. 2009. „Framing Through a Feminist Lens: A Tool in Support of an Activist Research Agenda.” In *Doing News Framing Analysis: Empirical and Theoretical Perspectives*, edited by Paul D’Angelo and Jim A. Kuypers, 312–330. New York and London: Routledge. doi: 10.4324/9780203864463
- Kelly, Liz. 1988. *Surviving sexual violence*. Cambridge: Polity Press.
- Knežić, Branislava, i Hajdana Glomazić. 2015. „Medijsko dubljanje žrtava.” U *Maloletnici kao učinioci i žrtve krivičnih dela i prekršaja*, uredila Ivana Stevanović, 246–257. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.
- Konstantinović Vilić, Slobodanka. 2013. „Femicid kao oblik rodno zasnovanog nasilja”. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Nišu* 64: 33–52.
- Krstić, Aleksandra, Ana Milojević, i Jelena Kleut. 2018. „Vizuelno uokvirivanje protesta Protiv diktature.” *CM: Communication and Media* 13 (44): 57–92. doi: 10.5937/comman13-20797

- Matović, Marijana. 2013. „Rodna dimenzija novinarske profesije u Srbiji.” *Genero: časopis za feminističku teoriju i studije kulture* 17: 97–118.
- Miletić-Stepanović, Vesna. 2006. *Nasilje nad ženama u Srbiji na razmeđi milenijuma*. Beograd: Institut za sociološka istraživanja Filozofskog fakulteta u Beogradu.
- Milivojević, Snježana. 2004. „Žene i mediji: strategije isključivanja.” *Genero: časopis za feminističku teoriju* Specijalno izdanje: 11–24.
- Mršević, Zorica. 2012. „Medijski pristup rodno zasnovanom nasilju.” *Temida* 15 (1): 101–116.
- Mršević, Zorica. 2013. *Kvalitativna analiza medijskog izveštavanja o nasilju nad ženama u Srbiji*. Beograd: Program Ujedinjenih nacija za razvoj. https://udruzenjepescanik.org/wp-content/uploads/2019/07/UNDP_SRB_AnalizaMedija.pdf
- Mršević, Zorica. 2014. *Nasilje i mi – ka društvu bez nasilja*. Beograd: Institut društvenih nauka.
- Pavićević, Olivera, Hajdana Glomazić, i Ljeposava Ilijić. 2016. „Femicid kao deo strukture nasilja.” *Temida* 19 (3-4): 453–476. doi: 10.2298/TEM1604453P
- Radford, Jill, and Diana E.H. Rusell. 1991. „Introduction.” In *Femicide. The Politics of Woman Killing*, edited by Jill Radford and Diana E. H. Russell, 25–26. NewYork: Twayne Publishers.
- Rakić, Anja. 2018. „Violence against Women in Serbian Newspapers: The Analysis of the Print Media Reports on Violence against Women in Serbia [Kurir, Blic, Vecernje Novosti, Politika, Danas].” Master thesis. Department of Media Studies – Stockholm University.
- Rollero, Chiara. 2013. „Men and Women Facing Objectification: The Effects of Mediamodels on Well-being, Self-esteem and Ambivalent Sexism.” *Revista de Psicología Social: International Journal of Social Psychology* 28 (3): 373–382. doi: 10.1174/021347413807719166
- Russo, Nancy Felipe, and Angela Pirlott. 2006. „Gender-Based Violence: Concepts, Methods, and Findings.” *Annals of the New York Academy of Sciences* 1087 (1): 178–205. doi: 10.1196/annals.1385.024
- Simeunović-Patić, Biljana, i Slađana Jovanović. 2013. *Žene žrtve ubistva u partnerskom odnosu*. Beograd: Institut za kriminološka i sociološka istraživanja.
- Singh, Vikash, Shambhoo Sharan Gupta, Vinay Vikram Singh, and Jagriti Basera. 2023. „An Analysis of Sensationalism in News.” *Journal of the Asiatic Society of Mumbai* 95 (45): 168–177.

- Tierney, Kathleen J. 1982. „The Battered Women Movement and the Creation of the Wife Beating Problem.” *Social Problems* 29 (3): 207–220. doi: 10.2307/800155
- Tuchman, Gaye. 1978a. *Hearth and Home: Images of Women and the Media*. New York: Oxford University Press.
- Uzuegbunam, Chikezie Emmanuel, and Sunny Emmanuel Udeze. 2013. „Sensationalism in the Media: The Right to Sell or the Right to Tell?” *Journal of Communication and Media Research* 5: 69–78.
- van Zonen, Lizbet. 2004. „Nove teme.” *Genero: časopis za feminističku teoriju i studije kulture* Specijalno izdanje: 113–131.
- Višnjjić, Jelena. 2012. „„Killing me softly”: izveštavanje štampanih medija o ženama žrtvama nasilja.” *Genero: časopis za feminističku teoriju i studije kulture* 16: 141–156.

ONLINE IZVORI

- Kalinić, Jelena. 2024. „Femicid: samo riječ ili puno više?” *Nauka govori*, 19. maj. <https://naukagovori.ba/femicid-samo-rijec-ili-puno-vise/>
- OEBS. 2019. *Dobrobit i bezbednost žena*. Beograd: Organization for Security and Co-operation in Europe. https://projects.osce.org/sites/default/files/f/documents/7/5/419756_1.pdf
- Savet za štampu. 2025. *Kodeks novinara i novinarki Srbije*. Beograd: Savet za štampu. <https://savetzastampu.rs/wp-content/uploads/2024/12/KODEKS-novinar-a-i-novinarki-2025-korekcija.pdf>
- The Femicide Census. 2026. „Femicide Census.” *The Femicide Census*. <https://www.femicidecensus.org/about/>
- UN Women. 2018. „National and International Legislation and Standards for Preventing Femicide.” *UN Women*. <https://eca.unwomen.org/en/digital-library/publications/2018/09/national-and-international-legislation-and-standards-for-preventing-femicide#view>
- UN Women. 2025. „Facts and Figures: Ending Violence against Women.” *UN Women*. <https://www.unwomen.org/en/articles/facts-and-figures/facts-and-figures-ending-violence-against-women>
- UN Women. 2026. „16 Days of Activism against Gender-based Violence.” *UN Women*. <https://www.unwomen.org/en/get-involved/16-days-of-activism>
- United Nations. 1993. „Declaration on the Elimination of Violence against Women.” *United Nations*. https://www.un.org/en/genocideprevention/documents/atrocity-crimes/Doc.21_declaration%20elimination%20vaw.pdf

UNODC and UN Women. 2024. „Femicides in 2023: Global Estimates of Intimate Partner/Family Member Femicides.” *United Nations*. <https://www.unwomen.org/sites/default/files/2024-11/femicides-in-2023-global-estimates-of-intimate-partner-family-member-femicides-en.pdf>

Primljeno/Received: 01.12.2025.

Izmenjeno/Changed: 25.12.2025.

Prihvaćeno/Accepted: 29.12.2025.

Media Framing of Femicide in Serbia's Print Press in 2024

Iva MANOJLOVIĆ

University of Belgrade, Faculty of Political Science

Summary: This paper examines how selected print media outlets in Serbia reported on cases of femicide, the gender-based killing of women, during 2024. By applying clearly defined frames identified in feminist literature, the study aims to determine what such reporting looks like and whether the coverage in four print media outlets – *Danas*, *Blic*, *Kurir*, and *Večernje novosti* – differs from the frames identified in the selected literature. The findings show that the reporting practices of the domestic print press largely align with the frames previously recognized and used, pointing to a global problem in media coverage of this issue, with certain specific features mostly observed in the contradictory nature of *Blic*'s coverage.

Keywords: media, femicide, Serbia, violence against women, sensationalism, tabloid press, framing theory, feminist media theory

ORCID:

Iva Manojlović <https://orcid.org/0009-0004-2504-5229>

APPENDIX

KODEKS

IDENTIFIKACIONE KARAKTERISTIKE

- ID

- Medij

1 Danas

2 Blic

3 Kurir

4 Večernje novosti

- Autor/ka

1 potpisana kao novinarka

2 potpisan kao novinar

3 nepotpisan

4 inicijali/prezime

5 preuzeto

6 grupa novinara/ki

- Datum

- Rubrika

1 hronika

2 društvo

3 drugo

4 vesti

- Naslov

TEMA

1 femicid kao individualni slučaj

2 višestruki femicid

3 femicid kao fenomen (komentari: oko institucija, inicijativa, zakona, projekata...)

4 sumiranje prethodnih femicida

5 usputno pominjanje femicida

SUBJEKTI

- POČINILAC

- 1 sadašnji suprug/partner
- 2 bivši suprug/partner
- 3 otac
- 4 brat
- 5 sin
- 6 drugo
- 0 nema informacije

-PONAŠANJE NAKON ZLOČINA

- 1 samoubistvo
- 2 pokušaj samoubistva
- 3 bekstvo
- 4 drugo
- 0 nema informacije

-ŽRTVA

- 1 sadašnja supruga/partnerka
- 2 bivša supruga/partnerka
- 3 majka
- 4 sestra
- 5 ćerka
- 6 drugo
- 0 nema informacije

-SVEDOCI

- 1 članovi porodice
- 2 drugo
- 0 nema informacije

Da li je u tekstu kao izvor informacija prisutne komšije?

- 1 da
- 2 ne

Da li je u tekstu kao izvor informacija prisutne policija?

1 da

2 ne

Da li je u tekstu kao izvor informacija stručna služba (socijalna služba, psiholog, lekari)?

1 da

2 ne

Da li je u tekstu kao izvor informacija prisutne organizacije i institucije koje se bave pravima žena?

1 da

2 ne

Da li je u tekstu kao izvor informacija prisutni advokati/pravnici/sudije?

1 da

2 ne

OKVIR 1 (PONAŠANJE ŽRTVE I OPRAVDAVANJE POČINIOCA)

Da li se opisuje ponašanje žrtve neposredno pre ubistva (isprovocirala)

1 da

2 ne

Da li se žrtva eksplicitno okrivljuje?

1 da

2 ne

Da li se žrtva implicitno okrivljuje (da mu je prigovarala, ljutila, htela da ga ostavi, prevarila, htela da odvede decu – sve gde se o njoj govori negativno)?

1 da

2 ne

Da li se počinitelj opravdava (ljubomora, prevelika ljubav, alkohol, psihoaktivne supstance, razvod)?

1 da

2 ne

OKVIR 2 (FEMICID KAO IZOLOVAN SLUČAJ I NORMALNOST POČINIOCA – ko bi rekao da će to da se desi)

Da li se ubistvo tretira kao izolovan slučaj nasilja (bez referisanja na prethodne incidente i prijave)?

1 da

2 ne

0 nema informacije

Da li se počinilac predstavlja kao „normalna” osoba (uzoran, fin, tih, miran, povučen, prijatan, druželjubiv)?

1 da

2 ne

0 nema informacije

Da li se zločin predstavlja kao da se desio iz čista mira?

1 da

2 ne

OKVIR 3 (POČINILAC/ŽRTVA DRUGAČIJI OD NORME)

Da li su prikazani kao pripadnici određene grupe (etnička, socijalna, verska, nacionalna)?

1 da

2 ne

Da li se povezuju sa kriminalom?

1 da

2 ne

OKVIR 4 (POČINIOCI POREMEĆENI I PREPOZNATLJIVI)

Da li se čin ubistva prikazuje kao izrazito brutalan ili izvršen na neobičan način?

1 da

2 ne

Da li je počinitelj prikazan kao osoba sa problematičnom naravi (sklon incidentima, svadljiv, netrpeljiv, nasilan)?

1 da

2 ne

0 nema informacije

Da li se prikazuje istorija nasilja?

1 da

2 ne

OKVIR 5 (SAMO POLICIJSKE ČINJENICE)

Da li tekst sadrži samo osnovne informacije o činu ubistva, bez drugih detalja?

1 da

2 ne

OKVIR 6 (SENZACIONALIZAM)

Da li se otkriva identitet žrtve?

1 da

2 ne

Da li se prikazuju detalji čina ubistva?

1 da

2 ne

Da li se koriste senzacionalistički epiteti (šokantno, neverovatno,...)?

1 da

2 ne

Da li se iznose privatni podaci koji nemaju veze sa zločinom (broj dece, adresa, ...)?

1 da

2 ne

OKVIR 7 (FEMICID KAO DRUŠTVENI PROBLEM)

Da li se femicid prikazuje kao širi društveni problem (statistike, zakonska rešenja, ...)?

1 da

2 ne

Da li se ukazuje na odgovornost institucija?

1 da

2 ne

Da li se ukazuje na kulturološke faktore (muzika, filmovi, društvo, stručnjaci koji govore o isprepletanosti činilaca)?

1 da

2 ne

Da li nam se nudi rešenje (sagovornici ukazuju)?

1 da

2 ne